

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1944 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.

Genom en den 10 mars 1944 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 200, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Inlaga eller annan handling som skall ingivas till domstol, domare, överexekutor eller nedre justitierevisionen må inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Vad nu sagts skall även gälla i fråga om handling som skall ingivas till militär befälhavare vid klagan över beslut i disciplinmål eller utslag av krigsdomstol. Inlämnas skriftlig vadeanmälan genom bud eller insändes den med posten, må jämväl vadepenning på enahanda sätt erläggas.

Handling, som inlämnas genom bud eller inkommer med posten, skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag eller författning är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget.

Vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen, äge ej tillämpning i fråga om handling eller åtgärd som avses i denna lag, ej heller beträffande muntlig vadeanmälan och erläggande av vadepenning vid sådan anmälan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och gäller intill den dag då rättegångsbalken den 18 juli 1942 träder i kraft.

2) L a g

om ändrad lydelse av 10 § lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. så ock om fortsatt giltighet av samma lag.

Härigenom förordnas *dels* att 10 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. skall hava ändrad lydelse på sätt nedan angives *dels ock* att samma lag, vilken enligt lag den 9 april 1943 (nr 161) gäller till och med den 30 juni 1944, i sin sålunda ändrade lydelse skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1945.

10 §.

Konungen äger i den mån det finnes påkallat på grund av förhållanden, som avses i 1 § första stycket, beträffande riket i dess helhet eller viss del därav förordna om förlängning av den tid, inom vilken ingivande av inlaga eller annan åtgärd för fullföljande eller bevakande av talan annorledes än genom särskilt rättsmedel skall äga rum hos domstol, domare, nedre justitirevisionen eller överexekutor.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Besvär över utslag som meddelats av regementskrigsrätt, stationskrigsrätt eller särskild krigsrätt skola ingivas till krigsöverdomstolen; det är dock tillåtet för klaganden att i stället avlämna sina besvär till den befälhavare, som föranstaltat om krigsrättens sammankallande. Besvärstiden är tjugu dagar. Före klockan 12 å tjugonde dagen från den dag då utslaget gavs skall klaganden sålunda antingen ingiva besvären till krigsöverdomstolen eller avlämna dem till vederbörande befälhavare. Ha besvären avlämnats till den sistnämnde, åligger det denne att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom äro upptagna i 65 § första stycket lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Besvär över utslag som givits av fältskyddsmyndighet skola avlämnas till den befälhavare, som förordnat krigsrätten; det är dock tillåtet för klaganden att i stället ingiva sina besvär till krigsöverdomstolen. Besvärstiden är femton dagar. Före klockan 12 å femtonde dagen från den dag då utslaget gavs skall klaganden sålunda antingen avlämna besvären till vederbörande befälhavare eller ingiva dem till krigsöverdomstolen. Ha besvären avlämnats till vederbörande befälhavare, åligger det denne, om klagandens motpart kan anträffas i orten, att giva motparten avskrift av besvären samt förelägga honom att inkomma med förklaring. Kan motparten ej anträffas eller har han avgivit förklaring eller försuttit tiden därför, bör befälhavaren ofördröjligen insända handlingarna i målet till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom

äro upptagna i 65 § tredje stycket lagen om krigsdomstolar, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 20 juni 1941. Tidigare var besvärstiden 10 dagar.

Beräffande häktade givas vissa särskilda föreskrifter.

Besvär över beslut som av befälhavare meddelats i disciplinmål skola ingivas till krigshovrätten (eller i vissa fall till överkrigsrätt); det är dock tillåtet för klaganden att avlämna sina besvär till den befälhavare, som ålagt bestraffningen eller i dennes ställe satt är. Besvärstiden är tjugu dagar, räknat från den dag då straffet avslutades. Före klockan 12 å tjugonde dagen från den dag då straffet avslutades skall klaganden sålunda antingen ingiva besvären till krigshovrätten eller avlämna dem till vederbörande befälhavare. Ha besvären avlämnats till den sistnämnde, åligger det denne att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigsöverdomstolen. Bestämmelserna härom äro upptagna i 209 § första stycket strafflagen för krigsmakten.

Jämväl besvär över krigsöverdomstols utslag i mål, vari krigsrätt meddelat utslag eller befälhavare ålagt disciplinär bestraffning, må avlämnas till den befälhavare, som ägt mottaga hos krigshovrätten i målet anförda besvär eller avgivna påminnelser. 76 § lagen om krigsdomstolar innehåller närmare bestämmelser härom.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 december 1942 har riksdagens militieombudsman hemställt om vidtagande av åtgärder i syfte att underlätta anförandet av besvär över utslag av krigsdomstol och beslut i disciplinmål av militär befälhavare. Militieombudsmannen har därvid till en början erinrat, att klagande i mål som avgjorts av krigsrätt eller såsom disciplinmål hade två vägar att välja, i det han kunde antingen avlämna besvären till vederbörande befälhavare eller ingiva dem till krigshovrätten. Klagandens rätt att med sin besvärsskrift vända sig till vederbörande befälhavare syntes ha införts främst i syfte att bereda klaganden en förmån. Sålunda hade 1901 års krigslagstiftningskommitté uttalat, att det huvudsakliga skälet för denna anordning vore å ena sidan den bundenhet, som den militära tjänstgöringen i många fall med nödvändighet måste medföra, och å andra sidan omsorgen, att ingen finge av sin tjänstgöring hindras att få ett utslag underställt högre rätts prövning. Såvitt anginge klagan över fältkrigsrätts utslag syntes anordningen vara motiverad jämväl av en önskan att underlätta skriftväxlingen genom att låta denna ske genom befälhavarens försorg. Härtill kunde fogas den synpunkten, att anordningen för klaganden även kunde innebära en ekonomisk fördel. Eftersom besvär till krigshovrätten skulle ingivas och ej finge med posten insändas, finge nämligen klaganden i regel, om han begagnade den direkta vägen, anlita ett avlönat ombud. I normala fall kunde klaganden däremot oftast själv avlämna besvären till vederbörande befälhavare.

I anslutning härtill uttalar militieombudsmannen att, enligt vad en verkställd utredning visade, det genom krigslagstiftningen reglerade besvärsförfarandet icke syntes fungera tillfredsställande under nu rådande förhållan-

den. Undersökningen hade gällt några av krigshovrätten under den senaste tiden meddelade utslag, varigenom anförda besvär förklarats icke kunna upptagas till prövning. Svårigheter hade visat sig redan när det gällt att avgöra vilken befälhavare som vore behörig att mottaga besvär. I fyra särskilda fall, för vilka militieombudsmannen redogjort, hade klaganden förlorat sin talan på den grund att besvären avlämnats till fel befälhavare. I andra fall hade klaganden förlorat sin talan på grund av att besvären för sent kommit rätt befälhavare till handa efter att inom besvärsliden ha avlämnats till annan militär befattningshavare. De gjorda iakttagelserna gäve enligt militieombudsmannens förmenande vid handen, att behov föreläge av ändrade föreskrifter beträffande besvärsförfarandet. Militieombudsmannen ifrågasatte i sådant hänseende, att klagande i krigsrätts- och disciplinmål skulle medgivnas att avlämna besvär till närmaste befälhavare som förde expedition. I denna del innehåller framställningen bland annat följande:

Vissa svårigheter yppa sig när det gäller att finna en allmän regel som bättre än de nuvarande bestämmelserna tillgodoser anspråken på ett tillförlitligt besvärsförfarande. Det ligger nära till hands att söka anslutning till föreskrifterna rörande tjänsteväg. Jämknings i dessa föreskrifter äro dock ofrånkomliga. Om man utgår från huvudregeln i tjänstgöringsreglementet för armén, att klaganden skall vända sig till sin närmaste befälhavare, torde det bliva nödvändigt att göra den begränsningen, att besvär icke böra ingivas till lägre befälhavare än sådan som för expedition. Detta betingas därav att besvärsskriften måste diarieföras, så att kontroll kan utövas, huruvida besvärsskriften avlämnats i rätt tid, samt laga kraft bevis utfärdas. Man kommer således fram till regeln att klagande skall äga rätt att med sin besvärsskrift vända sig till närmaste befälhavare, som för expedition. Det är här fråga om befälhavare under vars befäl klaganden står vid den tidpunkt, då besvärsskriften avlämnas. Det skall givetvis icke fordras att klaganden personligen inger besvärsskriften, utan i den delen skola vanliga regler om besvärs anförande gälla. Det torde, såsom förut berörts, icke heller vara nödvändigt att besvärsskriften överlämnas till vederbörande befälhavare personligen; den person som på expeditionen å befälhavarens vägnar brukar mottaga och diarieföra inkommande handlingar torde vara behörig att även mottaga besvär. Fördelen med en regel av nu angiven innebörd ligger främst däri, att klagande får rätt att vända sig till den militäre chef med vilken han i de flesta fall lättast och säkrast kan komma i förbindelse. En annan fördel för klaganden är att fel eller försummelser som möjligen begås vid besvärshandlingarnas vidare befordrande icke komma att drabba honom. Ur praktisk synpunkt torde det vara fördelaktigt att besvärshandlingarna i fortsättningen kunna, om så finnes lämpligt, befordras med posten. — — —

Regler om rätt att avlämna besvär till den befälhavare, vilken ålagt bestraffningen eller föranstaltat om krigsrättens sammankallande eller förordnat krigsrätten, torde böra bibehållas.

Yttranden över militieombudsmannens framställning infordrades från chefen för försvarsstaben och krigshovrätten, av vilka den förstnämnde tillstyrkte de föreslagna lagändringarna under det att krigshovrätten avstyrkte desamma. Såsom skäl härför anförde krigshovrätten dels att vissa praktiska olägenheter kunde befaras uppkomma genom de föreslagna förändringarna och dels att desamma syntes passa mindre väl tillsammans med processord-

ningen vid krigsdomstolarna, sådan denna komme att gestalta sig efter rättegångsreformens genomförande. Krigshovrätten förordade i stället vidtagande av vissa andra åtgärder, vilka syntes ägnade att i hög grad minska den av militieombudsmannen påtalade risken för onödig rättsförlust. Dessa åtgärder innefattade *dels* utfärdande av föreskrift enligt vilken krigsdomstol skall vara skyldig angiva till vem besvär må avgivas, *dels* medgivande för klagande att insända besvär med posten, *dels ock* fastställandet av enhetliga besvärstider.

Med anledning av militieombudsmannens framställning och de däröver avgivna yttrandena utarbetades härefter inom justitiedepartementet en *promemoria* i ämnet. Beträffande de olika meningar som framkommit i yttrandena uttalades i promemorian, att det förslag som framställt av krigshovrätten syntes böra föredragas. Till stöd härför anfördes bland annat:

Såsom krigshovrätten påpekat måste även beaktas det fullföljdsförfarande som fastställts i den nya rättegångsbalken. I denna stadgas i 33 kap. 3 §, att inlaga eller annan handling må till rätten inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev, att handling som sålunda inkommer skall anses ingiven av den som undertecknat handlingen samt att den skall anses inkommen, då den avlämnats till rätten eller dess kansli. Vidare stadgas med avseende å alla mål att vade- och besvärslinlaga skall avlämnas till den domstol vars beslut fullföljden avser. Om, såsom man äger förutsätta, motsvarande bestämmelser genomföras även beträffande den militära rättegångsordningen torde den av militieombudsmannen föreslagna anordningen icke bliva behöflig.

I promemorian framhölls, att det emellertid syntes vara mindre tillfredsställande att medgiva besvärslinlaga med posten endast på krigslagstiftningens område men bibehålla det nuvarande kravet på handlingars ingivande såvitt anginge de allmänna domstolarna. Även beträffande dessa gällde för närvarande i stor utsträckning, att inlagor och andra handlingar skulle ingivas till domstol eller domare. I vissa fall, såsom för fullföljd av vade- eller revisionstalan, erfordrades till och med att part för ingivande av handling inställde sig personligen eller genom befullmäktigat ombud, och sådan inställelse krävdes stundom för vidtagande av annan åtgärd i rättegång än ingivande av handling, så t. ex. för anmälan av vad, som vanligen skedde muntligen med erläggande av vadepenning. I andra fall, såsom då fråga vore om ansöknings- eller besvärshandlingar, uppställdes icke något dylikt krav men handlingarna måste, om ej annat vore medgivet, överlämnas av någon som personligen inställde sig och finge icke insändas med posten. Även i nu angivna fall för- anledde kravet på handlingars ingivande understundom, att en klagande förlorade sin talan, och det syntes vara uppenbart, att risken härför skulle ökas om i krigsrätts- och disciplinmål part medgäves att insända besvär med posten. Det torde ej heller kunna anses uteslutet, att de rådande förhållandena försvårat iakttagande av formkravet även såvitt gällde de allmänna domstolarna, framförallt vore därvid anledning att tänka på de minskade möjligheterna för de till beredskapstjänstgöring inkallade att personligen ingiva besvär och andra handlingar till domstol. På sätt nyss nämnts innebure den

nya rättegångsbalken, att sådana handlingar finge inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Det hade ock befunnits påkallat att beträffande de allmänna domstolarna skapa möjlighet att under extraordinära förhållanden tillåta att handling insändes med posten. Detta hade skett genom föreskrifter i lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m., vilken enligt lag den 9 april 1943 ägde giltighet till och med den 30 juni 1944.

Beträffande bestämmelserna i nya rättegångsbalken och 1940 års lag anfördes i promemorian:

I motiven till processlagberedningens förslag till rättegångsbalken anfördes — efter erinran om de nyssnämnda gällande föreskrifterna — att i flera författningar medgivits att handling finge insändes med posten. I detta hänseende framhåller beredningen att bestämmelser av dylik innebörd funnes i vattenlagen beträffande handling som skall ingivas till vattendomstol eller vattenrättsdomaren, i lagen om arbetsdomstol beträffande ansökan om och skriftlig förklaring över stämning, i lagen om delning av jord å landet beträffande besvär i jorddelningsmål samt i gällande rättegångsbalk beträffande förklaring i besvärsmål som är anhängigt i hovrätt eller högsta domstolen. Beredningen tillägger, att föreskrifter liknande de nu berörda återfunnes i andra lagar. Härefter anför beredningen att de regler, som nu gällde för ansöknings- och besvärshandlingar, borde utsträckas till alla fall, då förfarandet vore skriftligt. Anledning syntes ej föreligga att bibehålla den nuvarande skillnaden mellan å ena sidan vade- och revisionsinlagor och å den andra besvärsskrifter. Den inställelse, som nu ägde rum för ingivande av vade- eller revisionsinlaga, vore rent formell. Skriftlig inlaga, som vore egenhändigt undertecknad av part eller befullmäktigat ombud för honom, borde sålunda alltid kunna ingivas även av annan än parten och utan att ingivaren hade fullmakt från denne. Handlingen borde också kunna insändas med posten. Vad nu sagts borde gälla även i andra fall, då part vore berättigad att genom skrift företaga rättegångshandling, såsom ansökan om stämning, anmälan av vad eller missnöje eller ansökan om återvinning eller återupptagande. Det vore uppenbart, att i de fall, då lagen förutsatte, att part skulle inställa sig till förhandling, hans inställelse ej kunde ersättas genom ingivande av skrift. De nu berörda reglerna om ingivande av handling innebure ej annat än att handlingen ansåges ingiven av den, som undertecknat handlingen. Huruvida denne vore behörig att handla i rättegången, vore att bedöma enligt vanliga regler. Vore handlingen undertecknad av ombud för parten, borde, om dennes behörighet ej tidigare styrkts, fullmakt bifogas. Liksom för närvarande syntes insändande av rättegångshandlingar med posten böra ske på avsändarens risk. Handling skulle anses inkommen först då den avlämnats till rätten eller dess kansli.

1940 års lag är enligt 1 § första stycket avsedd att kunna tillämpas vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga av krig föranledda förhållanden. Enligt sista stycket i 1 § äger lagen ej tillämpning i fråga om krigsdomstolar och rättegången därstädes. 10 § första stycket innehåller följande: Då det finnes påkallat på grund av förhållanden, som avses i 1 § första stycket, äger Konungen beträffande riket i dess helhet eller viss del därav förordna, att inlaga eller annan handling, som skall ingivas till domstol, domare eller nedre justitierevisionen, må insändas med posten i betalt brev; vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslog å dagen äger ej tillämpning i fråga om handlingens ingivande eller insändande. Handling, som inkommer

med posten, skall anses ingiven av den, som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag, då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget. I andra stycket av 10 § stadgas, att förordnande, som avses i första stycket, ock må meddelas i fråga om anmälan av vad och erläggande av vadepening. — Genom kungörelse den 10 maj 1940 har Kungl. Maj:t, med riksdagens samtycke, förordnat att vad i 2—12 §§ av 1940 års lag stadgas skall äga tillämpning. Något förordnande med stöd av 10 § i lagen har däremot icke meddelats.

I den av processlagberedningen utarbetade promemoria som ligger till grund för 1940 års lag anfördes med avseende å de omtalade bestämmelserna i 10 §, att vid krig eller därmed jämförliga förhållanden vissa lättnader borde göras uti reglerna om handlingars ingivande till domstol eller domare. Det syntes i sådant avseende lämpligt att parterna, om så erfordrades, tillerkändes rätt att anlita postverket. Behovet av dylika bestämmelser kunde emellertid vara olika för skilda delar av landet. Med hänsyn härtill hade det synts böra tillkomma Kungl. Maj:t att genom särskilt förordnande meddela bestämmelser i förevarande hänseende. Genom dylikt förordnande betoges ej parterna rätten att ingiva sina handlingar; förslaget avsåg endast att vid sidan av eljest gällande bestämmelser erbjuda möjlighet att insända handlingar med posten. Ej heller medförde förslaget någon inskränkning i den rätt, som kunde tillkomma part, att för inlagans insändande anlita viss myndighet. En sådan befogenhet tillkomme enligt vissa angivna bestämmelser parter på Gotland samt häktade m. fl. — I vissa fall gällde, att handling skulle ingivas eller åtgärd eljest vidtagas före bestämt klockslag å dagen. En dylikt föreskrift syntes icke lämpligen böra bibehållas såvitt anginge handlingar, som finge insändas med posten. Då olika bestämmelser i detta hänseende icke borde gälla allt eftersom handlingen ingåves eller insändes med posten, skulle föreskrifter av dylik innebörd försättas ur kraft i den mån Kungl. Maj:t förordnade, att handlingar finge insändas med posten. — Beträffande undantaget för den militära rättsskipningen erinrades i promemorian att i vad den anginge de frågor, som hänförde sig till krigsförhållanden, i allt väsentligt redan vore reglerade genom 1914 års lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Vad sålunda anförts och särskilt den nya rättegångsbalkens bestämmelser om rätt att genom bud eller med posten insända inlagor och andra handlingar i rättegång innefattade enligt uttalande i promemorian starka skäl att genom en provisorisk lagstiftning, med giltighet till dess rättegångsbalken trädde i kraft, genomföra en reform av sådan innebörd beträffande såväl den militära som den allmänna rättegången.

I promemorian uttalades vidare att genom en dylik reform de av militieombudsmannen påtalade missförhållandena väsentligen torde bli avhjälpta. På sätt krigshovrätten föreslagit syntes det dock vara påkallat att därjämte föreskriva skyldighet för krigsdomstol att vid meddelande av fullföljdshänvisning tydligt ange till vilken befälhavare besvär må ingivas eller insändas. Dylik föreskrift borde meddelas i administrativ ordning.

Beträffande det närmare innehållet i en särskild lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten m. m. anfördes i promemorian, att anledning ej syntes föreligga till annat än att i huvudsak giva stadgandena samma innehåll som bestämmelserna i 10 § första och andra styckena i 1940 års förut nämnda lag. Dock anmärktes att stadgandena i överensstämmelse med reg-

lerna i nya rättegångsbalken även borde avse rätt att inlämna handlingar genom bud och att därav å andra sidan påkallades, att den särskilda bestämmelsen rörande vad begränsades att gälla erläggande av vadepenning vid skriftlig anmälan av vad. Vidare föreslogs att nämnda bestämmelser i 1940 års lag skulle upphävas och att i samband därmed 1940 års lag i övrigt skulle givas förlängd giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1945. Den nya lagen borde träda i kraft den 1 juli 1944.

I enlighet med vad sålunda anförts hade upprättats vid promemorian fogade utkast till lag om rätt att insända inlägga i rättegång med posten m. m., lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. samt cirkulär till krigsdomstolarna i riket angående innehållet i fullföljdshänvisning m. m.

Förstnämnda utkast innehöll följande bestämmelser:

I rättegång vid domstol så ock vid klagan över militär befälhavares beslut i disciplinmål må inlägga eller annan handling, som skall ingivas till domstol, domare, nedre justitierevisionen eller militär befälhavare, inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Vad i lag eller författning är stadgat därom, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest företagas före visst klockslag å dagen, äge ej tillämpning i fråga om ingivande eller insändande av handling som här avses. Handling, som inlämnas genom bud eller inkommer med posten, skall anses ingiven av den, som undertecknat handlingen. Handlingen skall anses ingiven den dag, då den inkom till mottagaren. Då handlingen inkommit, skall vad i lag eller författning är stadgat om skyldighet för part att tillika inställa sig anses iakttaget.

Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om erläggande av vadepenning vid skriftlig anmälan av vad.

Lagen skulle gälla intill den dag då rättegångsbalken den 18 juli 1942 trädde i kraft.

Över promemorian ha *yttranden*, efter remiss, avgivits av nedre justitierevisionen, hovrätterna, t. f. chefen för försvarsstaben, processlagberedningen, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare samt Sveriges krigsdomare och auditörer ävensom Sveriges advokatsamfund. En översiktlig redogörelse för innehållet i de avgivna yttrandena finnes intagen å s. 18—24 i propositionen, vartill utskottet hänvisar. Här må anmärkas allenast att de vid promemorian fogade lagutkasterna lämnats utan erinran eller i huvudsak tillstyrkts i samtliga yttranden utom det som avgivits av hovrätten över Skåne och Blekinge.

Vid remiss till lagrådet den 18 februari 1944 av inom justitiedepartementet upprättade lagförslag i ämnet anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist*, såvitt nu är i fråga, följande:

»Vad militieombudsmannen anförut påkallar otvivelaktigt att åtgärder vidtagas för att minska risken av rättsförlust vid klagan i krigsrätts- och disciplinmål. Bland dem som yttrat sig i ärendet råder numera enighet därom att

detta i första hand bör åvägabringas genom att, på sätt av krigshovrätten och i departementspromemorian föreslagits, klagande berättigas att insända besvärshandling med posten till den befälhavare eller krigsdomstol som är behörig att mottaga densamma. Även jag delar denna uppfattning. I överensstämmelse med vad som föreslagits i promemorian och, med blott ett undantag, tillstyrks i samtliga däröver avgivna yttranden är jag också av den meningen att det icke bör ifrågakomma att införa sådan rätt på ett så vidsträckt område som den militära rättsskipningens utan att samtidigt medgiva motsvarande lättnad beträffande de allmänna domstolarna. På sätt hovrätten över Skåne och Blekinge samt jämväl Svea hovrätt anfört torde visserligen vissa olägenheter vara förknippade med en allmän lagstiftning av dylik innebörd, men i likhet med sistnämnda hovrätt finner jag dessa olägenheter icke vara av sådan beskaffenhet att de böra hindra förslagets genomförande.

Jag tillstyrker därför genomförandet av en allmän lag i huvudsaklig överensstämmelse med det vid promemorian fogade utkastet till lag om rätt att insända inlaga i rättegång med posten. Vissa smärre ändringar synas dock vara påkallade. Sålunda synes lagens räckvidd böra i viss mån utvidgas. Enligt utkastet skulle lagen avse inlaga eller annan handling i rättegång vid domstol och vid klagan över militär befälhavares beslut i disciplinmål. I två yttranden har, med erinran att 10 § i 1940 års fullmaktslag jämväl avser ansökningshandlingar som ej hänföra sig till rättegång, uttalats att den nya lagen borde erhålla samma omfattning. I ett annat yttrande har däremot hävdats en motsatt uppfattning, därvid särskilt erinrats om hemskillnads-, äktenskapsskillnads- och konkursansökningar. Att bibehålla olika regler i ifrågavarande hänseende för olika fall synes kunna medföra olägenheter för de rättssökande och är därför föga tillfredsställande. Ej heller synes det beträffande ansökningar förefinnas större risk att de skola vara tillkomna på obehörigt sätt än i fråga om andra handlingar, som enligt utkastet må inlämnas genom bud eller insändas med posten. Att märka är för övrigt att ansökningshandling redan enligt gällande rätt må inlämnas genom bud samt att enligt bestämmelse i domsagostadgan sådan handling må ingivas genom kommissionären, till vilken handlingen kan sändas med posten. På grund av vad nu anförts synes hinder icke möta mot att giva lagen samma räckvidd som 10 § i 1940 års lag.

I detta sammanhang vill jag anmärka att det synes vara lämpligt, att i domstolarnas fullföljdshänvisningar intages erinran om att part i fullföljdsinlaga bör tydligt ange vilket utslag som avses ävensom sin postadress. På sätt Svea hovrätt uttalat, synas de närmare regler, som av hovrätterna böra iakttagas för fullständigande av inkomna inlagor, lämpligen böra fastställas av hovrätterna i samråd.

I anslutning till vad i två yttranden framhållits synes även beträffande muntlig vadeanmälan vid rådhusrätt böra meddelas föreskrift som sätter ur kraft det nuvarande stadgandet i rättegångsbalken 26 kap. 1 §, att vadeanmälan skall göras före klockan tolv å sista dagen för sådan anmälan.

Föreskriften härom synes lämpligen böra upptagas i förevarande lag. Beträffande tiden för ikraftträdandet av lagen delar jag Svea hovrätts uppfattning, att lagen bör träda i kraft omedelbart efter dess utfärdande.

Utöver nu nämnda ändringar torde vissa redaktionella jämkningar av utkastet böra ske. Lagens rubrik torde böra vara: lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m.

Vad angår 1940 års förut nämnda lag torde, såsom i departementspromemorian föreslagits, 10 § första och andra styckena böra upphävas samt lagen i övrigt erhålla förlängd giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1945. Med anledning av upphävandet av nämnda stycken torde det återstående tredje stycket i 10 § böra erhålla en jämkad avfattning.

Vidkommande krigsrättsmålen synes, utöver vad nu angivits, i syfte att underlätta besvär förfarandet böra meddelas föreskrift om angivande i fullföljdshänvisning av den befälhavare som är behörig mottaga besvärshandling. Såsom i promemorian föreslagits torde dylik föreskrift böra meddelas i administrativ ordning, och frågan därom anhåller jag att få anmäla senare.»

I *propositionen* har på hemställan av lagrådet vidtagits sådan ändring i förslaget till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. att det även kommit att avse handlingar som skola ingivas till överexekutor vid klagan över utmätningmans förfarande.

Utskottet.

Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. har närmast föranletts av en framställning från riksdagens militieombudsman, däri hemställts om vissa ändringar i syfte att inom den militära rättsskipningen underlätta anförandet av besvär. Av militieombudsmannens utredning framgår, att nu gällande ordning beträffande besvär förfarandet i krigsrätts- och disciplinmål i åtskilliga fall föranlett att en klagande förlorat sin talan. Orsaken härtill synes i flertalet fall ha varit att besvär enligt gällande bestämmelser icke få insändas med posten till den befälhavare eller krigsdomstol till vilken de skola avlämnas. I vissa fall synes dessutom svårighet ha förelegat för klaganden att avgöra, till vilken befälhavare besvär skolat avlämnas. Det är uppenbarligen angeläget att dessa missförhållanden snarast bringas att upphöra. Det förslag som innefattas i propositionen synes väl ägnat att eliminera risken för onödig rättsförlust i mål av ifrågavarande slag. För klaganden torde det i flertalet fall innebära en väsentlig lättnad att kunna avlämna sina besvär till befördran med posten i stället för att uppsöka den befälhavare, som äger mottaga besvären. Då Kungl. Maj:t dessutom kommer att i administrativ ordning meddela föreskrift om angivande i fullföljdshänvisning av den befälhavare som är behörig mottaga besvärshandling, kommer besvär förfarandet i krigsrättsmålen att ytterligare underlättas. I fullföljdshänvisningen bör, såsom processlagberedningen i sitt

yttrande över det inom justitiedepartementet upprättade förslaget framhållit, även angivas den postadress, varunder inlagorna må insändas.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att föreskrifter om rätt för klagande att i krigsrätts- och disciplinmål insända besvär med posten icke lämpligen böra införas utan att samtidigt motsvarande lättnad beträffande de allmänna domstolarna kommer till stånd. Även i fråga om dessa gäller för närvarande i stor utsträckning, att inlagor av olika slag skola ingivas till domstol eller domare. I vissa fall, såsom för fullföljd av vade- eller revisionstalan, erfordras till och med att part för ingivande av handling inställer sig personligen eller genom befullmäktigat ombud. I fråga om ansöknings- eller besvärshandlingar uppställs icke något sådant krav, men handlingarna måste, om ej annat för särskilda fall är medgivet, överlämnas av någon som personligen inställer sig och få ej insändas med posten. Även i dessa fall medför kravet på handlings ingivande understundom att en klagande förlorar sin talan.

Krav på smidigare fullföljdsregler ha också framförts i skilda sammanhang och även föranlett införande av särskilda lättnader för vissa fall. Erinras må sålunda om den i 27 kap. 1 § och 30 kap. 35 § gällande rättegångsbalk medgivna rätten för part, som i målet hålles häktad eller enligt beslut i målet är intagen i allmän uppfostringsanstalt eller i avbidan å sådant intagande hållen i förvar, att intill besvärstidens utgång avlämna besvärsskrift till Konungens befallningshavande eller tillsyningsmannen vid häktet eller föreståndaren för anstalten. Vad i gällande lag finnes stadgat i fråga om besvärsförfarandet för det fall att part i målet hålles häktad skall på grund av 25 § lagen om ungdomsfängelse ock gälla, där någon som ådömts ungdomsfängelse intagits i anstalt för att undergå straffet eller i avbidan därå tagits i förvar. Ett motsvarande stadgande återfinnes i 6 § lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, vilken lag emellertid ännu icke satts i kraft. Genom proposition nr 7 till innevarande riksdag, varöver utskottet denna dag avgivit särskilt utlåtande, nr 39, har ett annat fall av hithörande beskaffenhet upptagits till behandling. Överhuvud taget har behovet av ett smidigare fullföljdsförfarande med särskild styrka framträtt beträffande personer vilka av en eller annan anledning äro förlustiga sin frihet. Även för personer vilka fullgöra militärtjänstgöring kan det uppenbarligen mången gång vara svårt att iakttaga gällande regler om fullföljd av talan i mål från de allmänna domstolarna.

Med hänsyn till de särskilda svårigheter i förevarande hänseende som kunna uppkomma vid krig eller krigsfara eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden har i 10 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. Kungl. Maj:t bemyndigats att under de i 1 § samma lag angivna förutsättningarna beträffande riket i dess helhet eller viss del därav förordna, att inlaga eller annan handling, som skall ingivas till domstol, domare eller nedre justitierevisionen, må insändas med posten i betalt brev. Något dylikt förordnande har emellertid icke meddelats.

Den i propositionen föreslagna allmänna regeln om rätt för part att insända

inlagor med posten kommer enligt utskottets mening att medföra beaktansvärda fördelar för den rättssökande allmänheten. Genom en sådan regel torde riskerna för onödig rättsförlust bliva väsentligt mindre än enligt nu gällande ordning. Härtill kommer att de föreslagna bestämmelserna, såsom processlagberedningen uttalat, kunna bliva av en viss betydelse för underlättande av övergången till nya rättegångsbalkens fullföljdssystem. Enligt 33 kap. 3 § nya rättegångsbalken gäller som allmän regel att inlaga eller annan handling må till rätten inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Besvär-, vade- och revisionsinlagor skola inlämnas eller insändas till den domstol som dömt i målet. Motsvarande bestämmelser ha av processlagberedningen föreslagits beträffande den militära rättsskipningen. Det låter sig av olika skäl icke göra att redan under nuvarande rättegångsordning helt anknyta till dessa fullföljdsregler. De nu föreslagna bestämmelserna, vilka avses skola gälla till dess nya rättegångsbalken träder i kraft, innebära likväl ett stort steg framåt mot ett modernare fullföljdssystem.

Att den föreslagna lagstiftningen särskilt under den första tiden kan medföra vissa olägenheter torde icke kunna bestridas. Under ärendets remissbehandling har framhållits bl. a. att till hovrätterna inkomna besvärsskrifter icke sällan äro bristfälliga och att den nya ordningen torde medföra ökade svårigheter att komplettera dem med erforderliga uppgifter. De närmare föreskrifter om innehållet i domstolarnas fullföljdshänvisningar och om komplettering av bristfälliga eller ofullständiga inlagor som komma att meddelas i annan ordning torde emellertid i väsentlig mån undanröja nu antydda olägenheter. De farhågor som uttalats för att inlagor kunna komma att insändas av obehöriga personer eller att det förenklade fullföljdsförfarandet kommer att leda till ohemula överklaganden eller till rättsförlust under ett måls eller ärendes fortsatta behandling måste enligt utskottets mening betecknas såsom överdrivna. De fördelar den nya ordningen kommer att medföra för den rättssökande allmänheten måste i vart fall väga väsentligt tyngre än de befarade olägenheterna.

För närvarande gäller i vissa fall, att handling skall ingivas eller åtgärd eljest vidtagas före bestämt klockslag å dagen. En dylik föreskrift kan icke lämpligen bibehållas, såvitt angår handlingar som må insändas med posten. Då olika bestämmelser i detta hänseende icke böra gälla allt eftersom handlingen ingives eller insändes med posten, skola enligt sista stycket i den föreslagna nya lagen föreskrifter av angiven innebörd icke äga tillämpning i fråga om handling eller åtgärd som avses i lagen. I andra stycket stadgas att handling skall anses ingiven den dag då den inkom till mottagaren. En besvärshandling, som enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken skulle hava ingivits till hovrätten före klocken tolv å tjugonde dagen från dagen för underrettens utslag, kommer enligt den nya lagen att upptagas till saklig prövning, om den ingivits eller inkommit med posten till hovrätten före tjänstetidens slut eller så länge expeditionen därefter hålles öppen å tjugonde dagen. Gällande bestämmelser om upptagande av inskrivningsärenden å särskilda inskrivningsdagar beröras uppenbarligen såtillvida av den föreslagna lagstiftningen, att ansökningshandlingar i sådant ärende skola

få insändas med posten. Någon utsträckning av tiden för inskrivningsdag, som enligt 5 § i kungl. kungörelsen den 18 november 1932 ang. inskrivningsdomare och inskrivningsdagar skall pågå från klockan tio till klockan tolv, kommer däremot icke att följa av bestämmelserna i sista stycket av den nya lagen. En inskrivningsdag är att betrakta som en särskild förrättning, och handling som icke inkommit till inskrivningsdomaren före förrättningens avslutande kan icke upptagas till behandling förrän på nästföljande inskrivningsdag. Vad nu sagts kommer på grund av stadgandet i 10 § lagen den 3 juni 1932 med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden att erhålla motsvarande tillämpning i fråga om sådana åtgärder i inskrivningsärenden, vilka enligt lag eller författning skola vidtagas sist å det ting eller tingssammanträde, som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit. Som exempel på dylika åtgärder kunna anföras ansökan om lagfart och om inteckning för ogulden köpeskilling.

Några övergångsbestämmelser ha icke upptagits i förslaget till lag om rätt att i mål och ärenden som tillhöra domstols handläggning insända handlingar med posten m. m. Enligt utskottets mening bör den nya lagen äga tillämpning på exempelvis besvär som anföras över underrättsutslag, vilket meddelats före dagen för lagens ikraftträdande, om blott tiden för besvärsanförande utgår efter ikraftträdandet. Detta bör gälla även om besvärsskriften inkommit till hovrätten dessförinnan.

Under hänvisning till vad sålunda anförts och då utskottet icke heller i övrigt funnit anledning till erinran mot de genom propositionen framlagda lagförslagen får utskottet hemställa,

att förevarande proposition, nr 200, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 maj 1944.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Branting*, Karl Johan Olsson*, Siljeström, Olofsson* och *Lodenius*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Werner**, *Björling, Lindberg, Landgren, Lindahl, Sundström* i Vikmanshyttan och *Sundqvist*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.